

Šifra kandidata :
A jelölt kódszáma :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izipitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 30. maj 2017 / 90 minut
2017. május 30., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Kandidat prinese nalívno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.*

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnék szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutató!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki és oldjon meg kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlap** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

M 1 7 1 5 2 1 1 1 M 0 3

Prazna stran

Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Odločanje v skupnosti / *Döntéshozatal a közösségben*

1.1. Opredelite prisilo kot obliko družbene moči.

Határozza meg a kényszert mint a társadalmi erő egyik formáját!

(1 točka/pont)

1.2. Kateri sociolog – glede na vir legitimnosti – razlikuje tri tipe oblasti?

Melyik szociológus különbözteti meg – a legitimitás forrása alapján – a társadalmi erő három típusát?

(1 točka/pont)

Vir 1 / 1. forrás

»Trud za firerja« je spodbujal iniciativnost, ustvarjal pritiske in prinašal zakonodajo – vse to na način, ki je bil skladen s tistim, kar naj bi bili Hitlerjevi cilji, in to brez diktatorja, ki bi moral diktirati. Po besedah tiskovnega predstavnika Otta Dietricha sta bili leti 1935 in 1936, ko je Hitler postal »absolutni vladar, ki je bil na preži za novimi dejanji«, najpomembnejši za njegovo preobrazbo iz »lokalnega reformista in socialnega voditelja ljudstva v kasnejšega vratolomneža zunanje politike in kockarja mednarodne politike«.

(Kershaw, I. (2012): Hitler, Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 318, 319)

1.3. Kateri tip oblasti je razviden iz vira 1? Navedite ga in predstavite dve njegovi značilnosti.

A hatalom mely típusára mutat rá az 1. forrás? Nevezze meg azt, és mutassa be annak két jellegzetességét!

Navedba / Megnevezés: _____ (1)

Prva značilnost / Első jellegzetesség: _____ (1)

Druga značilnost / Második jellegzetesség: _____ (1)

(3 točke/pont)

1.4. Opredelite državo v ožjem pomenu.

Határozza meg a szűkebb értelemben vett állam fogalmát!

(1 točka/pont)

- 1.5. Glede na odnos med državno oblastjo in prebivalstvom ločimo dve obliki političnih sistemov. Poimenujte ju.

Az államhatalom és a lakosság közötti kapcsolat szerint a politikai rendszer két típusát különböztetjük meg. Nevezze meg őket!

Prva oblika / *Első típus:* _____ (1)

Druga oblika / *Második típus:* _____ (1)
(2 točki/pont)

- 1.6. Predstavite tri značilnosti ene od v vprašanju 1.5. navedenih oblik.

Mutassa be az 1.5-ös válaszban megnevezett típusok egyikének három jellegzetességét!

V vprašanju 1.5. izbrana oblika / *Az 1.5-ös válaszok közül kiválasztott típus:*

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____ (1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____ (1)

Tretja značilnost / *Harmadik jellegzetesség:* _____ (1)
(3 točke/pont)

- 1.7. Opredelite pozitivni in negativni nacionalizem. Za vsakega navedite tudi konkreten primer.

Határozza meg a pozitív és a negatív nacionalizmust! Mindkettőre írjon konkrét példát is!

Pozitivni nacionalizem / *Pozitív nacionalizmus:* _____ (1)

Primer / *Példa:* _____ (1)

Negativni nacionalizem / *Negatív nacionalizmus*: _____

(1)

Primer / *Példa*: _____

(1)

(4 točke/pont)

1.8. Navedite dva razloga za povečanje nekonvencionalne politične participacije.

Nevezzen meg két olyan okot, amely hatott a nem konvencionális politikai részvétel növekedésére!

Prvi razlog / *Első ok*: _____

(1)

Drugi razlog / *Második ok*: _____

(1)

(2 točki/pont)

1.9. Kaj so politične stranke?

Mik a politikai pártok?

(2 točki/pont)

1.10. Kako imenujemo pojav, ko se ljudje iz različnih razlogov ne udeležujejo volitev?

Hogyan nevezzük azt a jelenséget, amikor az emberek különböző okoknál fogva nem vesznek részt a választásokon?

(1 točka/pont)

2. Izzivi sodobnega sveta / *A modern világ kihívásai*

Vir 1 / 1. forrás

Sodobna komunikacijska tehnologija omogoča, da določeni kulturni pojavi niso več vezani na prostor, in to na dva načina. Prvič, obstaja množica pojavov, vključno z vidiki »mladinske kulture«, prestižnimi proizvodi od pločevink Coca-Cole do zgoščenk s popularno glasbo, kavbojk, popularnih filmov in političnih vprašanj, kakršno je okoljska kriza, tako v globalnem (povsod) kot v lokalnem (na določenih območjih) merilu hkrati. Drugič: reaktivno letalo omogoča vedno večji množici ljudi, da hitro in udobno potuje po vsem svetu, telefoni, faksi, internet in računalniški video sistemi pa načelno omogočajo komunikacijo z ljudmi vsepovsod, kjerkoli in kadarkoli. Ni več mogoče trditi, da prostor predstavlja kako posebno prepreko med »kulturami«.

(Eriksen, T. H. (2009): Majhni kraji, velike teme, Aristej, Maribor, str. 346–347)

2.1. Katero razsežnost (vidik) globalizacije nakazuje vir 1?

A globalizáció melyik dimenziójára (szempontjára) világít rá az 1. forrás?

_____ (1 točka/pont)

2.2. Navedite še eno razsežnost (vidik) globalizacije in jo na kratko razložite.

Nevezze meg a globalizáció még egy dimenzióját (szempontját), és röviden magyarázza is meg azt!

Navedba / Megnevezés: _____ (1)

Razlaga / Magyarázat: _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

2.3. Kako imenujemo pojav, ko prostor ne pomeni posebne prepreke med kulturami, kakor je omenjeno v viru 1?

Hogyan nevezzük azt a jelenséget, amikor a hely többé nem jelent különleges kulturális akadályt, mint ahogy ezt az 1. forrás is említi?

_____ (1 točka/pont)

2.4. S čim je – glede na vir 1 – povezan ta pojav (glejte odgovor na vprašanje 2.3.)?

Mihez kapcsolódik – az 1. forrás alapján – e jelenség (nézze meg a 2.3-as kérdés választát)?

_____ (2 točki/pont)

- 2.5. Vir 1 omenja tudi okoljsko (ekološko) krizo. Navedite in na kratko razložite dva globalna ekološka problema.

Az 1. forrás a környezeti (ökológiai) válságot is említi. Nevezzen meg és röviden magyarázzon meg két globális ökológiai problémát!

Navedba in razlaga prvega ekološkega problema / *Az első ökológiai probléma megnevezése és magyarázata:* _____

(2)

Navedba in razlaga drugega ekološkega problema / *A második ökológiai probléma megnevezése és magyarázata:* _____

(2)

(4 točke/pont)

- 2.6. Kaj je ekotehnološki optimizem?

Mi az ökotecnológiai derűlátás?

(1 točka/pont)

- 2.7. Pojasnite povezanost med globalizacijo in globalno neenakostjo.

Magyarázza meg a globalizáció és a globális egyenlőtlenség közötti kapcsolatot!

(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Niç drugaçe kot z umrljivostjo ni bilo z rodnostjo, ki se je vse dolgo 19. stoletje zmanjševala; reprodukcija je med letoma 1930 in 1950 skoraj povsod dosegla raven nadomeščanja generacije staršev in dokaj tesno sledila ekonomskemu napredku: proces se je bolj zgodaj začel v »razviti« severni in zahodni Evropi, z zamudo v sredozemskih predelih in v obširnih delih Rusije, vzhodne Evrope in Balkana. V povojnem obdobju se je ponekod v zahodni Evropi rodnost nekoliko povečala ali ostala na isti ravni, vendar je v sedemdesetih letih povsod občutno upadla; rodnost se je na celini znižala povprečno na 1,5 otroka na žensko, kar je precej pod ravnijo obnavljanja prebivalstva.

(Livi Bacci, M. (2005): Prebivalstvo v zgodovini Evrope, Založba /*cf., Ljubljana, str. 207, 208)

- 2.8. Kako je bilo – glede na vir 2 – padanje rodnosti v Evropi povezano z gospodarsko razvitostjo posameznih območij?

Hogyan kapcsolódott Európában – a 2. forrás alapján – a születések csökkenése az egyes területek gazdasági fejlettségéhez?

(1 točka/pont)

- 2.9. Koliko otrok na žensko v rodni dobi se mora roditi, da je dolgoročno zagotovljeno enostavno obnavljanje prebivalstva? Navedite vrednost te mere rodnosti.

Hány gyermekének kell születnie egy szülőképes korú nőnek, hogy hosszú távon biztosítva legyen a népesség egyszerű újratermelődése? Határozza meg e termékenységi arányszám értékét!

(1 točka/pont)

- 2.10. Kako padanje rodnosti in smrtnosti vplivata na starostno strukturo prebivalstva Evrope?

Hogyan hat Európa népességének korstruktúrájára a születések és halálozások arányának csökkenése?

(1 točka/pont)

- 2.11. Pojasnite vpliv asimetrične delitve družinskih vlog na padanje rodnosti v modernih družbah.

Magyarázza meg, hogyan hat a modern társadalmakban a családi szerepek egyenlőtlen eloszlása a születések számának csökkenésére!

(2 točki/pont)

3. Šolanje / Oktatás

- 3.1. S katerim tujim strokovnim izrazom lahko nadomestimo besedno zvezo vzgoja in izobraževanje?

Melyik idegen szakszóval helyettesíthető a nevelés és oktatás szókapcsolat?

_____ (1 točka/pont)

- 3.2. Kdaj je v Evropi nastopila potreba po šolah za ljudstvo in po množični pismenosti in s katerimi idejami/gibanjem je bila povezana?

Mikor jelentkezett Európában a népi iskolák és a tömeges írni, olvasni tudás iránti igény, és mely elképzelésekhez/mozgalomhoz kapcsolódik?

Časovna umestitev (stoletje) / Időbeli elhelyezés (század):

_____ (1)

Poimenovanje idej/gibanja / Az elképzelések/mozgalom megnevezése:

_____ (1)
(2 točki/pont)

- 3.3. Zakaj je bila uvedba obveznega šolanja za vse potrebna sestavina modernizacijskih procesov? V odgovor vključite tri različne vidike prispevka šole k modernizaciji.

Miért volt a mindenki számára kötelező oktatás bevezetése a modernizációs folyamatok szükséges velejárója? Válasza tartalmazza az iskola modernizációhoz való hozzájárulásának három különböző aspektusát!

_____ (3 točke/pont)

- 3.4. Razložite, kaj pomeni formalna odprtost modernih šolskih sistemov.

Magyarázza meg, mit jelent a modern oktatási rendszerek formális nyitottsága!

_____ (2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Weber ni zaupal v imanentno vrednost izobraževanja nasploh, bil je mnenja, da izobraževanje, zlasti opredmeteno v spričevalih in diplomah, funkcionira kot instrument v zagotavljanju privilegirane položaja in oblikovanja zaprtih privilegiranih skupin.

(Prirejeno po: Weber, M. (1978): *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*, Berkeley, University of California Press, str. 83)

- 3.5. Pojasnite vlogo šole kot dejavnika pridobljenega družbenega statusa. Lahko si pomagate z virom 1.

Magyarázza meg, milyen szerepet tölt be az iskola mint a szerzett társadalmi státusz egyik tényezője! Támaszkodjon az 1. forrás szövegére.

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Avstrija	14,5	17,6	17,7	17,7	18,1	19,1
Belgija	27,1	30,7	31,0	31,4	31,9	32,4
Finska	32,3	34,5	34,9	36,4	36,5	35,7
Madžarska	14,0	17,0	17,8	17,9	19,1	19,8
Nemčija	22,5	24,5	24,2	24,3	25,1	26,3
Slovenija	15,7	20,0	21,5	22,9	21,9	22,5
EU	18,9	22,2	22,8	22,9	21,9	22,5

Delež prebivalstva v starosti 25–64 let s terciarno izobrazbo za izbrane države EU

(http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2011/SRS/2/PDF/delez%20prebivalstva%20s%20terciarno%20izobrazbo.pdf, povzeto po Eurostat 2011. Pridobljeno: 10. 10. 2015.)

- 3.6. Razložite ekspanzijo šolanja v sodobnih družbah, ki jo na terciarni ravni prikazujejo podatki v viru 2. V razlago vključite dva vidika/dve dimenziji tega pojava.

Magyarázza meg az oktatási expanziót a modern társadalmakban, amelyet terciáris szinten a 2. forrás adatai mutatnak be! Magyarázata tartalmazza e jelenség két szempontját/dimenzióját!

(4 točke/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Isti ljudje pojasnjujejo, da so sami prišli do svojega znanja in vrednot veliko pogosteje izven šole kakor z njeno pomočjo. Svoje poznavanje dejstev in razumevanje življenja so, kot trdijo, pridobili od prijateljev, iz TV oddaj, s pomočjo branja knjig, iz izkušenj ali preprosto kar na ulici.

Nameravam pokazati, da je inverzija šole mogoča: da smo lahko notranje motivirani za učenje, namesto da zaposlujemo učitelje, ki od zunaj inducirajo voljo do učenja in silijo v porabo časa za to; da lahko zagotovimo učečim se posameznikom nove povezave s svetom, ki bodo nadomestili učne programe, posredovane s pomočjo učiteljev. Poskusil bom vzpostaviti razlikovanje med šolanjem in učenjem.

(<http://www.nybooks.com/articles/archives/1971/jan/07/a-special-supplement-education-without-school-how-/>. Pridobljeno: 15. 10. 2015.)

3.7. Predstavite koncept »razšolanja šole«. Kdo je njegov avtor?

Mutassa be az »iskola iskolátlánításának« koncepcióját! Ki a koncepció szerzője?

Predstavitev koncepta / A koncepció bemutatása: _____

(2)

Avtor / Szerző: _____

(1)

(3 točke/pont)

3.8. Pojasnite vlogo kulturnega kapitala v šolski uspešnosti posameznikov.

Magyarázza meg, milyen szerepet tölt be a kulturális tőke az egyén iskolai teljesítményében!

(2 točki/pont)

3.9. Kateri avtor se je v svoji interpretaciji neenakosti šolskih dosežkov opiral na koncept kulturnega kapitala? Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik szerző alapozta az egyenlőtlen iskolai teljesítménynek az értelmezését a kulturális tőke koncepciójára? Karikázza be a helyes válasz előtti betűjelet!

- A Louis Altusser
- B Michael Apple
- C Pierre Bourdieu
- D Talcott Parsons

(1 točka/pont)

4. Množični mediji in komunikacije / Tömegmédiá és tömegkommunikáció

4.1. Mediji prinašajo odkrita in prikrita sporočila. Pojasnite razlike med obema vrstama sporočil.

A média nyílt és rejtett üzeneteket hordoz. Magyarázza meg e két üzenet közti különbségeket!

(2 točki/pont)

4.2. Kateri raziskovalec medijev je avtor trditve: »Medij je sporočilo.«?

Melyik médiakutató a következő állítás szerzője: »A médium maga az üzenet«?

(1 točka/pont)

4.3. Navedite značilnosti javnih in zasebnih (komercialnih) medijskih sistemov glede razumevanja in obravnavanja občinstva (gledalci, poslušalci, bralci).

Nevezze meg a közszolgálati és a magántulajdonban lévő kereskedelmi médiarendszerek jellemzőit arra való tekintettel, hogy miképp értelmezik és közelítik meg a célközönséget (nézők, hallgatók, olvasók)!

Značilnosti javnih medijskih sistemov / A közszolgálati médiarendszerek jellemzői:

(2)

Značilnosti zasebnih (komercialnih) medijskih sistemov / A magántulajdonban lévő kereskedelmi médiarendszerek jellemzői:

(2)
(4 točke/pont)

- 4.4. Kako imenujemo družbene interpretacije, ki z načinom predstavljanja v medijih soustvarjajo pomene in razumevanje družbenih dogodkov, pojavov in družbenih skupin?

Hogyan nevezzük azokat a társadalmi értelmezéseket, amelyek a médiában való bemutatás módjával hozzájárulnak a társadalmi események, jelenségek és társadalmi csoportok jelentésének és értelmezésének alakulásához?

(1 točka/pont)

- 4.5. Nekateri novinarji in medijski ustvarjalci trdijo, da mediji zgolj zbirajo in javnosti na nevtralen način posredujejo vsebine in informacije. Številni se s tem ne strinjajo. Navedite dva argumenta, s katerima bi lahko zavrnilli trditve o nevtralnosti medijev, in enega ponazorite s primerom.

Egyes újságírók és a médiatartalmak gyártói azt állítják, hogy a média csak összegyűjti és a nyilvánosságnak semlegesen közvetíti a tartalmakat és információkat. Ezzel sokan nem értenek egyet. Nevezzen meg két olyan érvet, amellyel elutasítható a média semlegességére vonatkozó állítás! Egyet szemléltessen példával is!

Prvi argument / Első érv:

(1)

Drugi argument / Második érv:

(1)

Primer / Példa:

(1)
(3 točke/pont)

- 4.6. Razložite pojem »medijski imperializem«.

Magyarázza meg a »médiainperializmus« fogalmát!

(3 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Ljudje oziroma naši geni smo si v 99,9 odstotka enaki, preostanek, 0,1 odstotka genoma, po katerem smo si različni, pa je ključen za razumevanje, zakaj je nekdo dovzeten za določeno bolezen, drugi pa ni. Bolj kot podobnosti so torej za znanstvenike zanimive razlike. Kakšne so v človeškem genomu in kako so razporejene po rasah in geografskih lokacijah, prikazuje najnovejši in do zdaj najboljše katalog variacij človeškega genoma. Sestavila ga je mednarodna skupina znanstvenikov iz ZDA, Velike Britanije, Kitajske, Nemčije in Kanade, ki sicer sodelujejo v konzorciju projekta 1000 genomov. Pred dnevi so rezultate dveh študij, ki sta vodili do tega kataloga, objavili ter pojasnili v dveh člankih v najnovejši spletni izdaji znanstvene revije Nature.

(Delo, 8. 10. 2015, priloga Znanost)

- 4.7. Množičnim medijem pripisujemo več funkcij. Katero funkcijo medijev opravlja članek, ki je predstavljen v viru 1? Navedite še druge tri temeljne funkcije medijev.

A tömegmédia több funkcióval is rendelkezik. A média mely funkcióját tölti be az 1. forrásban bemutatott cikk? Nevezze meg a média további három alapvető funkcióját!

Navedba funkcije / *A funkció megnevezése:* _____ (1)

Prva navedba / *Az első megnevezése:* _____ (1)

Druga navedba / *A második megnevezése:* _____ (1)

Tretja navedba / *A harmadik megnevezése:* _____ (1)
(4 točke/pont)

- 4.8. Televizija velja za najmlajšega od tradicionalnih medijev. Kdaj se televizija prvič predstavi širšemu občinstvu?

A televízió a legfiatalabb hagyományos médium. Mikor ismerte meg a tágabb közönség a televíziót?

- A v začetku tridesetih let prejšnjega stoletja / *a múlt század harmincas éveinek elején*
B v začetku štiridesetih let prejšnjega stoletja / *a múlt század negyvenes éveinek elején*
C v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja / *a múlt század ötvenes éveinek elején*
D v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja / *a múlt század hatvanas éveinek elején*

(1 točka/pont)

- 4.9. Navedite medij, ki ga ne uvrščamo med tako imenovane tradicionalne medije.

Nevezze meg azt a médiumot, amelyiket nem soroljuk az ún. hagyományos médiumok közé!

(1 točka/pont)

Prazna stran

Üres oldal